

RELAȚIILE NATO – RUSIA ȘI IMPACTUL LOR ASUPRA SECURITĂȚII EUROATLANTICE

Colonel Nicu BEGANU

Both NATO observers and Russian foreign policy experts seem to agree that the relations between NATO and Russia have reached an important point. In this respect, the author takes an approach to the tragic events of September 11, 2001, which opened a new chapter in the NATO-Russia cooperation. In fact, Russia has expressed its solidarity with the Western countries against the threat of international terrorism, which has paved the way for a NATO-Russia strategic partnership, an improved and reformed one, directed against the common enemy – terrorism. Moreover, the NATO-Russia Council has been the basis of certain programmes of increasingly ambitious military cooperation, such as threat assessment, exchange of views on non-proliferation of weapons of mass destruction, search-rescue operations meant for submarines, nuclear warheads storage and transportation, antimissile defence in theatres of operations and increased Russian participation in PFP activities, as well as in the NATO maritime surveillance and monitoring operation "Active Endeavour".

Keywords: *reconstruction of Afghanistan; fighting terrorism; global superpower; freedom of decision*

Relațiile Rusiei cu NATO ca organizație internațională, precum și cele cu statele membre ale Alianței, privite prin prisma particularităților acestora, au trecut prin mai multe etape după dizolvarea URSS și a Pactului de la Varșovia, de la euforie și așteptări mari la începutul anilor '90 la nemulțumire și neîncredere reciprocă la sfârșitul anilor '90¹.

Crearea *Consiliului NATO-Rusia (NRC)* la Roma, în 2002, care ar fi trebuit să dea startul unei noi perioade în relațiile cu Rusia, confirmând noua realitate prin extinderea listei de aspecte relevante pentru relațiile NATO-Rusia, într-adevăr, a aprofundat și consolidat acest domeniu. Vechile restricții au cedat locul unor noi domenii de cooperare (evaluarea amenințărilor, combaterea terorismului, apărarea antirachetă în teatru, managementul spațiului aerian, cooperarea în situațiile de urgență, de reformă în domeniul apărării ș.a.m.d.). Cooperarea militară, în special în Balcani, a fost îmbunătățită în mod semnificativ până când punctele de vedere contradictorii pe diferite teme

Colonel Nicu Beganu – Colegiul NATO de Apărare de la Roma.

¹ Vladimir Tismăneanu, *1989 după douăzeci de ani*, în *Revista 22*, noiembrie, 2004, nr. 24, <http://www.revista22.ro/1989-dup259-dou259zeci-de-ani-7113.html>

politice, cum ar fi războiul din Irak, extinderea NATO, independența provinciei Kosovo, precum și cunoscutele planuri ale Statelor Unite de a amplasa un scut împotriva rachetelor balistice în Republica Cehă și Polonia, au dat naștere unei noi perioade lipsite de dezvoltare, de încredere și de transparență în relațiile NATO-Rusia. Datorită caracterului particular al acceptării de către România a ofertei SUA de amplasare a unor elemente ale acestui scut pe teritoriul său, o abordare din acest punct de vedere va fi prezentată separat.

Astăzi, Rusia este încă în măsură să influențeze și să determine procesul de guvernare în unele dintre fostele state sovietice, și nu numai. Deși transformarea Rusiei a început în anul 2000, odată cu preluarea președinției de către Vladimir Putin, există încă un anumit scepticism larg răspândit în rândul cetățenilor din Occident cu privire la viitorul democratic al Rusiei, iar problema integrării acesteia în structurile diplomatice și economice ale lumii ridică întrebări profunde, în special atunci când vine vorba de piața energiei. Diferitele răspunsuri la aceste întrebări și diferitele relații bilaterale cu Rusia ar putea împovăra și dăuna parteneriatului euroatlantic².

Scopul acestui material este de a investiga necesitatea și imperatiivele politice de a promova și dezvolta în continuare relațiile NATO-Rusia, ca un factor critic pentru viitorul unei puternice structuri de securitate euroatlantică, precum și acela de a identifica urmările unei cooperări fructuoase în acest sens. O mare parte din cele prezentate sunt aspecte rezultate din expunerile oferite pe timpul călătoriei transatlantice de studii efectuată de Colegiul NATO de la Roma în luna octombrie 2009.

Situația actuală a relațiilor de securitate NATO – Rusia

Atât observatorii Alianței, cât și experții în politica externă a Rusiei par să fie de acord că relațiile NATO-Rusia au ajuns la un punct crucial.

Evenimentele tragice din 11 septembrie 2001 au deschis un nou capitol de cooperare NATO-Rusia. În fapt, Rusia s-a solidarizat cu țările occidentale împotriva amenințării terorismului internațional, ceea ce a deschis drumul pentru un parteneriat strategic NATO-Rusia, îmbunătățit și reformat, orientat împotriva adversarului comun – terorismul. În afara acestui cadru, Consiliul NATO-Rusia a fost baza unor programe din ce în ce mai ambițioase de cooperare militară, cum ar fi evaluarea amenințării, schimburile de opinii privind nonproliferarea armelor de distrugere în masă, operațiuni de căutare-salvare destinate submarinelor, depozitarea și transportul în condiții de siguranță a focoarelor nucleare, apărarea antirachetă în teatrele de operații și o participare rusă sporită în activitățile

² Pierre Razoux, *Care este viitorul Georgiei ?*, Colegiul NATO de Apărare, Roma, Research Paper nr. 47, iunie, 2009.

Parteneriatului pentru Pace, precum și în operația NATO “*Active Endeavour*” de supraveghere și monitorizare maritimă.

Pe de altă parte, din cauza divergențelor cu privire la operațiunile executate de SUA în Irak, la viitorul provinciei Kosovo și, în cele din urmă, la conflictul ruso-georgian din august 2008, atmosfera în cadrul NRC s-a schimbat dramatic, cooperarea militară fiind blocată la acel moment. Relațiile NATO-Rusia au înghețat, începând, în ultima vreme, să dea dovadă de revenire la ceea ce, prin analogie, putem numi “*business as usual*”.

NATO a tratat problema cu maturitate și, după cum a declarat fostul său Secretar general, Jaap de Hoop Scheffer, în cadrul ședinței Consiliului NATO-Rusia la nivelul miniștrilor de afaceri externe din Corfu (iunie, 2009), deși sunt divergențe privind conflictul dintre Rusia și Georgia, Rusia are nevoie de NATO și NATO are nevoie de Rusia³.

În cursul vizitei sale la Moscova, în iulie anul trecut, președintele Statelor Unite, Barack Obama, a evidențiat interesele comune, respectul reciproc, precum și angajamentul a doi președinți pragmatici, el însuși și președintele Medvedev, față de un nou tratat privind armamentul strategic și îmbunătățirea pe mai departe a relațiilor bilaterale. Metafora butonului “*reset*”, pe care a folosit-o, nu înseamnă, cu siguranță, “*reinițierea*” aceluiași vechi “*program*”, ci dorește să descrie un nou început al relațiilor NATO-Rusia⁴.

Au fost destul de multe dispute neplăcute în legătură cu *Tratatul privind forțele armate convenționale din Europa*, cu noul tratat de limitare a armamentului strategic (START), cu vechile planuri ale SUA de amplasare a senzorilor și interceptorilor antirachetă în Republica Cehă și în Polonia, precum și cu apărarea împotriva rachetelor balistice din Europa. În urma evoluțiilor recente, care includ în discuție și România, aceste elemente ar putea reprezenta adevărate provocări pentru cooperarea viitoare.

Desigur, există încă fricțiuni între NATO și Rusia. În primul rând, potențiala extindere a Alianței către Est și critica rusă față de ambițiile Georgiei și Ucrainei de a adera la NATO, interpretate ca o amenințare directă la ceea ce Rusia percepe ca “*echilibru strategic*”. Rusia a criticat confirmarea importanței încă acordate Articolului 5 de către Alianță în fața noilor membri estici, precum și desfășurarea activă a programului de patrulare aeriană NATO în spațiul aerian al statelor baltice. De asemenea, există temeri similare printre statele membre ale Alianței că Rusia ar putea dori să recupereze statutul de mare putere în defavoarea vecinilor săi,

³ NATO, *Russia to Resume Military Relationship*, CNN, 27 iunie 2009, http://edition.cnn.com/2009/WORLD/europe/06/27/nato.russia/index.html?eref=ib_topstories

⁴ Barack Obama, discurs la Școala de Economie Modernă din Moscova, iulie, 2009, <http://www.america.gov/st/texttrans-english/2009/July/20090707062839abretnuh3.549922e-02.html&distid=ucs>

așa cum a fost demonstrat prin reluarea zborurilor de patrulare de-a lungul frontierelor Rusiei cu NATO, în 2007, și prin anunțarea modernizării arsenalului său nuclear. Nu în cele din urmă, există păreri că Rusia se va folosi de “*arma energetică*”, respectiv afectarea artificială a livrărilor de gaz și petrol din exploatarea propriei, pentru a-și intimida clienții, limitând astfel serios libertatea de mișcare politică a națiunilor europene membre ale NATO.

Deși situația actuală în relațiile NATO-Rusia (Consiliul NATO-Rusia) nu este tocmai cea dorită, există totuși posibilitatea utilizării unor oportunități de moment, cu potențial constructiv pentru viitorul relațiilor dintre cele două părți. Iată de ce NATO și Rusia, înțelegând evidența faptului că individual nu sunt în măsură să facă față gamei largi de viitoare provocări globale și transnaționale la adresa propriei securități, cum ar fi terorismul, reconstrucția Afganistanului, proliferarea armelor de distrugere în masă, ambițiile nucleare ale Iranului, schimbările climatice, criza financiară, securitatea energetică, sănătatea globală, își vor revizui intențiile, se vor reuni și vor revitaliza parteneriatul de securitate NATO-Rusia cu scopul de a acționa în comun pentru a încuraja și a promova pacea și stabilitatea în regiunea euroatlantică.

Perspectiva nord-americană asupra Rusiei

După cum am menționat, în SUA și în Canada există o serie de opinii ale unor cercetători universitari și practicieni în domeniul securității internaționale care suspectează că autoritățile ruse urmăresc să recâștige statutul de mare putere în detrimentul securității vecinilor. Rusia nu este percepută ca o amenințare la adresa SUA, Canada sau NATO, dar se consideră că aceasta poate deveni fie partener, fie rival în contextul unei economii bazate pe amenințări generate de lipsa resurselor sau a rezervelor de energie, apă sau alimente. O întrebare-cheie ar fi cât de fiabilă este aprovizionarea cu energie rusă și cât de previzibil este comportamentul oficialităților ruse în politica externă. Membrii NATO nord-americani sunt îngrijorați că reapariția unei superputeri economice și militare ruse ar conduce la amenințarea statelor europene membre ale Alianței cu reducerea severă a aprovizionării cu energie, în scopul de a constrânge guvernele acestora să adopte decizii în domeniile legate de securitate și apărare națională care să favorizeze Rusia.

Un set de idei și declarații constructive referitoare la relațiile NATO-Rusia, precum și la viitorul rol al Rusiei în Europa, care să poată fi promovate în regenerarea relațiilor cu aceasta, ar putea fi prezentat după cum urmează:

- Rusia poate fi un partener prețios în combaterea terorismului, a traficului de droguri, pentru securitatea energetică și gestionarea schimbărilor climatice;

- multitudinea de interese comune oferă perspective bune pentru relațiile NATO-Rusia;
- motivarea și angajarea Rusiei în activitățile și acțiunile inițiate în cadrul NRC;
- Ucraina și Georgia vor deveni membre ale NATO doar atunci când acestea vor îndeplini standardele Alianței, iar extinderea acestora contribuie semnificativ la stabilizarea regiunii;
- Rusia nu a redevenit o superputere mondială, este încă o putere regională, dar, datorită dimensiunii și a resurselor de care dispune, este un partener inevitabil, nu doar recomandabil; o arhitectură de securitate europeană rezonabilă este posibilă doar în strânsă cooperare cu Rusia și înțelegerea nevoilor de securitate pe care le are;
- cooperarea NATO-Rusia în acest domeniu poate să genereze un sistem de securitate în avantajul ambelor părți, fiind necesară stimularea dorinței Rusiei de a-și spori siguranța și securitatea proprie;
- tranzitarea produselor nonmilitare pe teritoriul Rusiei pentru aprovizionarea forțelor ISAF este un prim pas spre o cooperare constructivă și este de așteptat să continue în acest mod;
- concomitent cu transformarea suferită de NATO de la “*transatlantic*” și “*forțe în așteptare*” la “*global*” și “*operații expediționare*”, Rusia va deveni un partener necesar și trebuie tratată cu respect;
- un nou război rece nu trebuie să mai apară, deși dezbaterile privind conflictul din Georgia și independența Kosovo vor continua să agite apele cooperării dintre cele două părți.

În cele din urmă, preocupările Rusiei cu privire la extinderea NATO trebuie privite atât prin prisma realismului obiectivelor reclamate, cât și prin posibilitatea, destul de des exprimată, de limitare a libertății de decizie a statelor membre ale NATO de a decide fără constrângeri deschiderea porților către noi membri. Rusia se reafirmă ca o putere economică și militară europeană semnificativă și are un cuvânt de spus în problemele de securitate europene, dar aceasta nu trebuie tradus sau înțeles în termeni care să amplifice dependența energetică europeană de rezervele sau de aprovizionarea cu petrol și gaze rusești, ceea ce va deveni, cu siguranță, o capcană în viitorul nu prea îndepărtat.

Perspective ale membrilor europeni ai NATO asupra Rusiei

Națiunile europene membre ale NATO par a avea o percepție ambivalentă asupra rolului Rusiei în viitor. Pe de o parte, Rusia nu mai este considerată o amenințare la adresa celor mai multe națiuni și a Alianței, cu excepția statelor baltice și a Poloniei, care rămân în continuare suspicioase în această privință. Este mai degrabă

o întrebare care se referă la maniera în care acest stat gigant euroasiatic, mai mult sau mai puțin democratic, stabil și fiabil, ar putea fi implicat în procesul de integrare europeană? Tocmai ca o consecință a dimensiunii și a resurselor sale, Rusia ar putea deveni cel mai important partener comercial și un facilitator al eforturilor de integrare europeană. Astăzi, multe națiuni europene sunt, până la un anumit grad, dependente de aprovizionarea stabilă și de încredere cu gaz din Rusia, fiind cunoscute exemplele Poloniei, Franței, Germaniei⁵. Europeanii subliniază faptul că schimburile comerciale, în majoritate bani pentru petrol și gaze, vor consolida parteneriatul strategic cu Rusia și fac improbabilă apariția unui conflict. Acei observatori care sunt încrezători în transformarea democratică a Rusiei cred că integrarea europeană fără aceasta ca partener în schimburile comerciale și a problemelor comune de securitate ar fi imposibilă. Pe de altă parte, scepticii ar argumenta că o Rusie copleșitoare, caracterizată de un comportament de superputere, de resursele vaste și de declarații îndoielnice de afiliere europeană, nu s-ar încadra în eforturi de integrare europeană, ceea ce ar conduce la stabilirea de noi linii de confruntare, neîncredere reciprocă și izolare în mijlocul unei Europe fragmentate.

Elementele-cheie care rezultă din expunerile susținute de oficiali ai țărilor europene membre ale NATO, referindu-se la relațiile NATO-Rusia și la viitorul rol al Rusiei în Europa, sunt mai mult sau mai puțin asemănătoare cu cele specifice perspectivei nord-americane, subliniind rolul activ al Rusiei în problemele de securitate europeană într-un context de respect reciproc și transparență. Toți actorii – NATO, UE și Rusia – pot colabora productiv în diferite sectoare strategice, cum ar fi nonproliferarea armelor de distrugere în masă, combaterea terorismului, a traficului de droguri, operațiuni de căutare și salvare navale, sporind astfel nivelul de cooperare militară și, eventual, atingând un anumit grad de interoperabilitate.

Conform celor prezentate de unii oficiali ai NATO la Cartierul General și la SHAPE, apărarea antirachetă, statutul Kosovo, Tratatul CFE și extinderea Alianței sunt chestiuni preocupante pentru Rusia. Tonul diplomaților ruși s-a schimbat în ultimii ani pentru că, în conformitate cu preceptele lor, mai mult sau mai puțin similare cu cele utilizate de noi, se simt amenințați. Dar, reuniunile Consiliului NATO-Rusia trebuie considerate inevitabile pentru dialog și discuții, subliniind atât dorința membrilor NATO, cât și a Rusiei de a coopera. Este nevoie de schimburi deschise și sincere de opinii privind extinderea, operația *“Enduring Freedom”*, apărarea antirachetă, instruirea comună pentru lupta împotriva traficului de narcotice și multe alte probleme. Pentru moment, acestea sunt câteva exemple semnificative, pe baza cărora putem construi o nouă filozofie de cooperare și care se pot numi progrese semnificative. Chiar și în zonele în care NATO și Rusia nu pot fi de acord,

⁵ Bernard Gwertzman, Interviu cu Jeffrey Mankoff, *The Business and Politics Behind the Russia-Ukraine Gas Dispute*, 9 ianuarie 2009, http://www.cfr.org/publication/18178/business_and_politics_behind_the_russiaukraine_gas_dispute.html

în cadrul NRC națiunile pot dialoga într-o manieră constructivă. Summitul de la București, chiar dacă a avut loc cu câteva luni înainte de războiul din Georgia, a arătat potențialul părților de a se angaja în discuții într-o atmosferă de cooperare, nu de confruntare și de a găsi soluții problemelor comune. Mai mult, participarea Rusiei, ca și a Ucrainei, de altfel, cu nave în operația *“Active Endeavour”* din Marea Mediterană poate fi privită ca un semn bun pentru găsirea unui numitor comun în ceea ce privește problemele de securitate europene și euroatlantice.

Relațiile NATO – Rusia. Perspective

Toate aceste provocări de securitate presante – variind de la ambițiile nucleare ale Iranului la deteriorarea situației de securitate în Afganistan – necesită resurse și influența ambelor părți. Cum pot NATO, în special, și Occidentul, în general, să relanseze o relație cu Rusia, prin prisma evenimentelor recente ?

Așa cum istoria a demonstrat, cooperarea tinde să prindă rădăcini atunci când cele două părți se concentrează pe tranziția de la diferențele tactice la un cadru mai larg al obiectivelor strategice și al problemele primare. Aceasta înseamnă că Georgia și viitorul relației Ucrainei cu NATO nu ar trebui să fie punctul inițial pentru relansarea dialogului NATO-Rusia. Fără îndoială, problema extinderii este importantă și nu poate fi exclusă, în special în lumina angajamentelor luate de Alianță la București, la reuniunea la vârf din 2008. Dar, pe termen scurt, câtă vreme NATO și Rusia caută modalități de a restabili legăturile, cele două părți trebuie să înceapă cu o discuție în profunzime despre viitorul relației lor, pornind de la aspecte a căror abordare nu produce iritarea unor mai vechi sensibilități. Provocarea imediată este de a conveni asupra unui rezultat final dorit și în care să se regăsească obiective comun acceptate.

Având în vedere că noua administrație a SUA este cu adevărat pregătită pentru o apropiere strategică de Rusia în scopul menținerii păcii în Europa și în Orientul Mijlociu, aceasta trebuie să fie coerentă. Iar coerența ar trebui să fie asigurată prin crearea unei *“foi de parcurs”* privind apărarea antirachetă.

Realizarea unui scut antirachetă comun este unul dintre subiectele acute în raporturile NATO-Rusia. În acest sens, considerăm că un potențial început poate veni prin propunerea Reprezentantului permanent al Rusiei la NATO, ambasadorul Dmitry Rogozin, conform căruia, în primul rând, specialiștii din Rusia, America și Europa ar trebui să lucreze în comun pentru evaluarea amenințărilor cu rachete. Într-o a doua fază, ar trebui să se elaboreze un set de măsuri politice, diplomatice și economice comune relevante pentru cei care nu respectă regimul de neproliferare existent și, *“Numai într-o a treia etapă, când vom fi pe deplin convinși că toate acțiunile întreprinse de noi anterior nu au reușit, are sens construcția unui sistem colectiv implicând eforturi militare și tehnice SUA, Rusia și NATO pentru a crea un sistem de apărare antirachetă. Încrederea între superputeri*

*este de neconceput fără o cauză comună. Această cauză comună poate și ar trebui să devină un sistem de apărare antirachetă comun*⁶.

Secretarul general al NATO, A. Rasmussen, a afirmat în mod clar noile perspective în ceea ce privește cooperarea în apărarea antirachetă a teatrelor în primul său discurs public major din 18 septembrie 2009, la Bruxelles: *“Noi ar trebui să explorăm potențialul de a conecta sistemele de apărare antirachetă SUA, NATO și Rusia la momentul potrivit. Eu cred că munca depusă deja privind apărarea antirachetă a teatrelor sub egida Consiliului NATO-Rusia, inclusiv exercițiile comune, demonstrează în mod clar potențialul de cooperare în acest domeniu”*.

De altfel, SUA au avut mai multe runde de consultări detaliate cu Rusia referitoare la planurile privind apărarea antirachetă, după ce președintele Barack Obama a anunțat, la 17 septembrie 2009, că sistemul va fi modificat, iar participarea la sistem este deschisă și Rusiei, dacă o dorește, acest domeniu fiind considerat de partea americană un interes comun. Aspectul a fost subliniat și de secretarul de stat american Hillary Clinton într-un discurs susținut recent la Paris: *“Sistemul antirachetă va face din continentul european un loc mai sigur. Aceasta siguranță se poate extinde și la Rusia, dacă decide să coopereze cu noi. Este o oportunitate de cooperare între țările noastre pentru securitatea noastră reciprocă”*⁷.

Din acest motiv, considerăm că decizia președintelui SUA, Barack Obama, de a renunța la planurile pentru instalarea unui radar în Republica Cehă și dislocarea de rachete de interceptare în Polonia, în favoarea soluției care încorporează România, reflectă perspectiva SUA privind modul de realizare a unui sistem de apărare antirachetă în Europa, iar reacția Rusiei ar putea fi un factor strategic critic pentru relațiile sale cu Statele Unite și, prin extensie, cu NATO. Trebuie să reamintim că, totuși, în acest material sunt abordate relațiile NATO-Rusia, și nu cele ale statelor membre ale NATO cu aceasta, deși abordarea dorită de Rusia în dezvoltarea noii arhitecturi a relațiilor sale internaționale este cea de a doua variantă, în care statutul său de putere în *“redevenire”* ar fi mult avantajat.

Un alt domeniu eficient pentru a începe ar putea fi examinarea provocărilor comune pentru Occident și Rusia, cum ar fi extremismul radical, proliferarea nucleară, schimbările climatice, sănătatea globală, criza financiară și securitatea energetică. Acest proces ar putea include o serie de evaluări ale riscurilor comune și poate oferi răspunsuri privind tipurile de parteneriate avantajoase ce pot fi dezvoltate pe termen scurt și mediu, identificarea tipului de relații pe care Rusia le poate avea cu Țările Baltice sau cu statele din Europa Occidentală, Centrală și de Est într-un anume orizont de timp. Astfel de forumuri ar trebui să urmărească să ruleze idei ambițioase și inovatoare, care, în climatul de azi, ar putea părea absurde.

⁶ Dmitry Rogozin, *Apărarea antirachetă – o cauză comună*, în *Jane's Defence Weekly*, 23 octombrie 2009, <http://natomission.ru/en/security/article/security/artnews/52>

⁷ Pe site-ul <http://www.ziare.com/actual/eveniment/02-09-2010/mae-rusia-a-fost-consultata-cu-privire-la-participarea-romaniei-la-scutul-antiracheta-994034>

Cele două părți vor fi în măsură să-și îndrepte atenția asupra politicilor specifice și amenințărilor comune numai după ce un scop strategic, de referință pentru viitorul relației NATO-Rusia, a fost stabilit. Oarecum ironic, problema cel mai puțin contencioasă de pe această listă este Afganistanul. În ciuda războiului de gherilă eșuat purtat de Uniunea Sovietică împotriva mujahedinilor în timpul *războiului rece*, Rusia a găsit modalități surprinzătoare de a contribui pozitiv la viitorul Afganistanului. În plus față de acordul de tranzit, semnat la București încă din decembrie 2005, NATO și Rusia desfășoară un program de succes privind formarea profesională pentru lupta împotriva narcoticelor, adresat personalului afgan și celui din Asia Centrală. NATO și Rusia ar trebui, de asemenea, să continue cu acordul-cadru privind transportul aerian, ceea ce ar pune capacitatea Rusiei de transport aerian la dispoziția eforturilor comune.

Cel mai controversat aspect privind relația NATO-Rusia rămâne potențiala extindere a Alianței printr-o nouă aderare în viitor, prin oferirea unui Membership Action Plan (MAP) atât Georgiei, cât și Ucrainei, subiect discutat și neacceptat în timpul summitului de la București și, apoi, cel de la Strasbourg-Kehl, din aprilie 2009. De atunci însă, câțiva dintre membrii europeni ai NATO (Franța, Germania) și-au arătat reticența față de capacitatea de gestionare a situațiilor de criză și de răspunderea președintelui Georgiei, Mihail Saakașvili, în conflictul cu Rusia din august 2008. În plus, creșterea instabilității politice din Ucraina și disputa ruso-ucraineană privind tranzitul gazului pentru Europa din ianuarie 2009 au întărit reticența multor membri ai NATO de a acorda Ucrainei MAP. Soluția consultativă a fost crearea *Programului național anual* pentru ambele țări, concentrându-se asupra reformelor din sectorul politic, militar și de securitate, aspectele legate MAP fiind retrogradate. În mod evident, aliații NATO nu ar dori și nu vor *“balansa barca”* după un nou început cu Rusia⁸.

O altă provocare în relațiile dintre NATO și Rusia a fost reafirmarea de către Alianță, în fața noilor săi membri, a faptului că angajamentul de a respecta Articolul 5 rămâne neschimbat și solid. Această strategie ar trebui să fie pusă în aplicare prin canale diplomatice, folosind declarații oficiale și vizite la nivel înalt pentru a trimite semnale clare cu privire la determinarea NATO.

Alianța și Occidentul ar trebui să găsească metode creative pentru a echilibra obiectivele adesea contradictorii de a oferi sprijin noilor sau potențialilor membri și de a menține o relație constructivă cu Rusia.

SUA, Europa și Rusia trebuie să extindă, de asemenea, ambitusul relației lor, incluzând amenințările nontradiționale, cum ar fi securitatea energetică, schimbările climatice și sănătatea la nivel mondial. Schimbările climatice ar putea fi cea mai simplă alegere pentru a începe, de vreme ce președintele Obama a promis să reimplice SUA în eforturile globale de combatere a acestei probleme,

⁸ *EU and NATO Keep Eastern Countries at Bay*, pe site-ul <http://www.euractiv.com/en/east-mediterranean/eu-nato-keep-eastern-countries-bay/article-177760>

în timp ce este de aşteptat ca Rusia să sufere unele consecinţe cataclismice. Schimbările climatice vor pune grave probleme de securitate, economice şi vor reprezenta provocări politice pentru Rusia şi zonele apropiate, prin urmare, este necesar un dialog pe termen lung cu privire la consecinţele schimbărilor climatice cu scopul de a dezvolta nu numai un cadru de acord post-Kyoto, înainte de 2012, dar, de asemenea, capacităţi de adaptare inovatoare şi măsuri de atenuare. Topirea calotei arctice va deschide noi pasaje de transport, facilitând, în acelaşi timp, exploatarea resurselor masive de hidrocarburi anterior localizate sub gheaţă.

Fie că este vorba despre schimbările climatice, de extremismul radical sau de gestionarea ambiţiilor nucleare ale Iranului, nu există nicio îndoială că administraţia Obama trebuie să îşi revizuiască politica SUA faţă de Rusia, aplicând o strategie pragmatică, ceea ce le va permite SUA să intensifice cooperarea cu Rusia, dar, de asemenea, să ridice ocazional obiecţii faţă de comportamentul Rusiei, în special faţă de membrii NATO europeni sau faţă de vecinii săi. Din fericire, există o serie de domenii care ar putea servi ca ideale puncte de plecare pentru un nou program de cooperare, inclusiv controlul armamentului şi criza economică globală.

Consiliul NATO-Rusia este un alt forum care ar trebui să fie utilizat pentru a favoriza dialogul, indiferent de gradul de adversitate al acestui dialog. Cu toate acestea, activarea butonului “reset” în relaţia SUA cu Rusia, precum şi în relaţia NATO cu Rusia sunt doar două elemente importante pe o listă lungă de presante provocări pe care preşedintele SUA va trebui să le abordeze.

*

În perioadele de conflict, principala reacţie atât a Rusiei, cât şi a NATO a constat, de multe ori, în detaşarea sau îndepărtarea unul de celălalt, pentru a devaloriza relaţia şi a putea aborda o poziţie de confruntare. În timp ce această strategie pare să fie suficientă pe termen scurt, rareori poate aduce şi beneficii celor două părţi pe termen lung. Fie că o recunosc sau nu, Statele Unite, Europa şi Rusia au nevoie unele de altele, pentru stabilitatea economică, siguranţa şi securitatea cetăţenilor lor. Sigur, Statele Unite sunt singura superputere, dar operaţiunile recente din Orientul Mijlociu au arătat limitele unei puteri militare de nivel mondial în cazul în care aceasta nu este susţinută de către aliaţi. Pe de altă parte, Europa este promotorul principal al puterii “soft”, dar stoparea ambiţiilor nucleare ale Iranului s-a dovedit a fi o provocare aproape de neegalat, chiar şi pentru cei mai rafinaţi diplomaţi europeni. În final, Rusiei, deşi unul dintre giganţii energetici ai lumii, pare că îi lipseşte alura ideologică largă şi capacitatea de a-şi proiecta puterea. Pe scurt, niciuna dintre provocările complexe de astăzi nu poate fi soluţionată fără însumarea punctelor forte ale celor trei puteri. Acesta este şi motivul pentru care *noul concept strategic* va trebui să clarifice cadrul de referinţă şi relaţiile pe care NATO le va dezvolta cu Rusia, principalele direcţii de acţiune, precum şi rolul pe care acestea le vor avea în viitorul Alianţei.